

## ДО 70-РІЧЧЯ ОЛЕНИ ВАСИЛІВНИ ЦВЕК



У серпні 2001 р. вивонилося 70 років з дня народження провідного дослідника первісної епохи в теренах України Олени Василівни Цвек.

О.В.Цвек народилася 3 серпня 1931 р. у Києві. В 1959 р. закінчила історико-філософський факультет Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка. Навчаючись у вузі, вона спочатку захопилася античною археологією, що і відображено у її дипломній роботі. Цьому сприяла польова студентська практика в Ольвії та поїздки на розкопки до Піцунди. Переорієнтація на первісність сталася вже після закінчення університету, коли Олена Василівна побувала в експедиції С.М. Бібікова в Криму на розкопках гроту Фатма-коба. Тут її захопила втаємниченість того періоду історії людства, який надавав археологу-дослідникові крихти свідчень людської діяльності, порівняно з античністю, за якими слід відтворювати історію. Потім з'явився інтерес до трипільської культури, вивчення якої стало предметом її досліджень до сьогодні.

Все життя Олени Василівни після закінчен-

ня університету пов'язане з Інститутом археології НАН України, де вона працює з 1959 р. На початок 60-х років припадають її дослідження пам'яток трипільської культури у Подніпров'ї, а потім у Буго-Дніпровському межиріччі. Розпочалося все з роботи на поселенні біля с. Гребені, де працювала велика експедиція під керівництвом С.М. Бібікова. Потім були вже самостійні обстеження відомих пам'яток та пошуки нових в зазначених регіонах та широкі багаторічні розкопки у с. Шкарівка біля Білої Церкви, селам Гарбузин і Миропілля поблизу Корсуня-Шевченківського, Веселий Кут і Онопріївка на Тальнівщині та інших, а останнім часом на Березівському поселенні на Кіровоградщині.

Результати досліджень Олени Василівни викладені в численних (близько 100) наукових працях, опублікованих у вітчизняних та зарубіжних виданнях, кандидатській дисертації "Трипільська культура межиріччя Південного Бугу і Дніпра", яку вона захистила у 1987 р., виступах на багатьох, у тому числі міжнародних, конференціях, симпозиумах, семінарах.

Безперечною науковою заслугою Олени Василівни є виявлення та дослідження пам'яток трипільської культури Буго-Дніпровського межиріччя, їхня наукова інтерпретація і обґрунтування існування східного ареалу трипільської культури.

До початку робіт Олени Василівни в цьому регіоні були відомі лише окремі пам'ятки, досліджені ще наприкінці XIX і в перші десятиліття XX ст., такі як Борисівка (дослідження М. Біляшівського), Пеніжкове (М. Гімнер), придніпровські поселення Трипілля, Верем'я, Щербанівка (В.Хвойка, В.Козловська) та деякі інші. Матеріали з цих пам'яток були дуже скупо опубліковані, а самі в більшості не збереглися. Отже, проводячи планомірні дослідження, Олена Василівна практично заново створювала базу даних, здобуваючи колекції, що характеризують пам'ятки регіону. Завдяки копійчій праці нею було виділено хронологічний ланцюжок пам'яток середнього етапу Трипілля (від В-I до В-II), представлений такими типами пам'яток: Зарубинці — Красноставка — Онопріївка — Шкарівка — Миропілля — Гарбузин. Було простежено еволюцію культури східного ареалу, якому, на відміну від західно-

го, була притаманна кераміка із заглибленою спіральною орнаментациєю, висвітлено питання, пов'язані з походженням цих пам'яток, господарською діяльністю і духовною культурою населення, що їх залишило.

В своїх останніх працях дослідниця доводить, що східний ареал є окремою східнотрипільською культурою у межах спільності Кукутені — Трипілля. Багато уваги Олена Василівна приділила визначенню зв'язків східнотрипільської людності із спорідненими сусідніми і більш віддаленими племенами, а також синхронним іншокультурним населенням. Учена відокремила безперечні свідчення зв'язків трипільців регіону з носіями лендельської та полгарської культур.

Як чуйна і контактна людина Олена Василівна завжди широко ділиться своїм досвідом і знаннями з колегами і учнями. Протягом 70—80-х років вона разом з Д.Я.Телегіним керувала курсами підвищення кваліфікації працівників музеїв і установ охорони пам'яток України, які завжди проводились на базі її експедицій у Гарбузині, Миропіллі, Веселому Куті, Березівці. Кожного року в її експедиціях проходили практику студенти вищих навчальних закладів України, зокрема з Києва, Луганська, Кіровограда та інших міст.

Вітаючи Олену Василівну з ювілеєм, колектив Інституту археології НАН України, усі її друзі і колеги бажають їй здоров'я, щастя і нових творчих успіхів.

---

## ДО 70-РІЧЧЯ ВАЛЕНТИНИ ІВАНІВНИ НЕПРІНОЇ

---

1 січня 2002 р. виповнилося 70 років дослідниці кам'яної доби України кандидату історичних наук В.І. Непрінїї. Валентина Іванівна народилася в сім'ї службовця на Уралі — у с. Усть-Горевая Добрянського р-ну Пермської обл. У студентські роки, навчаючись на історичному відділенні історико-філологічного факультету Пермського університету ім. О.М. Горького, була ученицею відомого археолога О.М. Бадера. У 1954 р. після закінчення університету вона переїхала до Києва, де й розпочала дослідницьку археологічну діяльність, працюючи спочатку на договірних умовах в експедиціях, а з 1959 р. — штатним співробітником Інституту археології АН УРСР.

Понад 30 років В.І. Непріна присвятила дослідженню первісної археології України, вела активну польову роботу, результатом якої є відкриття та введення в науковий обіг ряду нових пам'яток. Дослідниця систематизувала матеріали неоліту ямково-гребінцевої кераміки північної частини України. У 1973 р. вона захистила кандидатську дисертацію «Неоліт ямково-гребінцевої кераміки в Україні», у 1976 р. вийшла у світ монографія «Неоліт ямково-гребінцевої кераміки на території України». Цій та іншим проблемам кам'яної доби присвячено понад 50 її друко-

ваних праць, у тому числі дві монографії, статті в колективних монографіях, наукових збірках та журналах.

Багато уваги дослідниця приділяла проблемі походження неоліту півночі України. Вона виділила нову лисогубівську ранньонеолітичну культуру та склала й видала друком звіт неолітичних пам'яток Лівобережної України. Досліджувала Валентина Іванівна й складну проблему неолітичних традицій у культурі ранньої бронзи на північному сході України.

В останні роки роботи у відділі археології кам'яної доби В.І. Непріна обіймала посаду провідного наукового співробітника. Навколо неї завжди гуртувалася молодь, прогресивні наукові інтереси якої вона відстоювала. Вона була науковим керівником планової теми, присвяченої проблемі соціально-економічних реконструкцій в археології. У серії статей розробляла питання, пов'язані з цією проблематикою, — виникнення та розвиток рибальства на території України, житлобудівництво епохи мезоліту—неоліту тощо.

В.І. Непріна — людина, з якою її колеги спілкуються не тільки на офіційному науковому рівні. Для багатьох вона добрий порадинок та духовний наставник. Зичимо їй доброго здоров'я та довгих років життя!